

Nr 81.

Ankom till riksdagens kansli den 8 november 1945 kl. 11 fm.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.

Genom en den 19 oktober 1945 dagtecknad proposition, nr 353, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll,

dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation;

2) lag angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning;

3) lag om ändrad lydelse av 9 § alkoholistlagen den 12 juni 1931 (nr 233);

4) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 20 juni 1935 (nr 369) om virkesmätning;

5) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 22 juni 1939 (nr 366) om medling i hyrestvister;

6) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.;

7) lag om ändrad lydelse av 46 § 2 mom. civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536);

8) lag angående ändrad lydelse av 12 § 1 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården;

9) lag om ändrad lydelse av 6 § 1 mom. barnavårdslagen den 6 juni 1924 (nr 361);

10) lag angående ändrad lydelse av 12 § 2 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket; samt

11) förordning om ändrad lydelse av 25 § 1 mom. krigsfamiljebidragsförordningen den 30 juni 1942 (nr 521);

dels ock anhållit om riksdagens yttrande över vid propositionen fogade förslag till

12) förordning om ändrad lydelse av 2 § 4 mom. hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566); samt

13) kungörelse om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364).

Författningsförslagen äro av följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1945. 9 saml. 2 avd. Nr 81.

1) **F ö r s l a g**

till

L a g

angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 12 maj 1917 (nr 189)
om expropriation.

Härigenom förordnas, att 26 §¹ lagen den 12 maj 1917 om expropriation skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

26 §.

Den, som är bosatt utom länet, eller ej uppnått tjugutre års ålder, eller ej råder över sig och sin egendom, må ej utses till ordförande eller ersättare för ordföranden i expropriationsnämnder eller uppföras bland de till ledamöter i sådana nämnder valbara; dock må för Stockholms stad och län valbara utses inom såväl staden som länet.

Uppdrag, varom — — — mottaga uppdraget.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

2) **F ö r s l a g**

till

L a g

angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. lagen den 16 maj 1930 (nr 138)
om arbetstidens begränsning.

Härigenom förordnas, att 9 § 2 mom. lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning skall erhålla följande ändrade lydelse.

9 §.

2 mom. Ledamot eller suppleant, som i 1 mom. avses, skall vara svensk medborgare och hava uppnått tjugutre års ålder. Ej må befattningen innehavas av den, som icke råder över sig och sitt gods.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

¹ Senaste lydelse se SFS 1918:324.

3) **Förslag**

till

Lag

om ändrad lydelse av 9 § alkoholistlagen den 12 juni 1931 (nr 233).

Härigenom förordnas, att 9 §¹ alkoholistlagen den 12 juni 1931 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

9 §.

Länsnykterhetsnämnden skall — — — staden en ledamot.

I län — — — en ledamot.

För varje — — — en suppleant.

Ledamöter och suppleanter utses bland inom länet bosatta svenska män och kvinnor, som fyllt tjugutre år. Beträffande obehörighet — — — motsvarande tillämpning.

Ledamöter och — — — den avgångne.

Närmare bestämmelser — — — av Konungen.

Angående bestridandet — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

4) **Förslag**

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 20 juni 1935 (nr 369)
om virkesmätning.**

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 20 juni 1935 om virkesmätning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

22 §.

Ledamot eller — — — i konkurstillstånd.

Ledamot eller suppleant skall hava uppnått tjugutre års ålder.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

¹ Senaste lydelse se SFS 1938: 215.

5) **F ö r s l a g**

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 22 juni 1939 (nr 366)
om medling i hyrestvister.**

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 22 juni 1939 om medling i hyrestvister skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Nämnden skall — — — av dem.

Ordföranden och — — — i sänder.

De båda — — — ortens hyresförhållanden.

Ordförande, ledamot eller suppleant må ej den vara som icke uppnått tjugutre års ålder, ej heller den som icke råder över sig och sitt gods. Den som — — — myndigheten godkännes.

Om förhållandena — — — flera suppleanter.

—————
Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

6) **F ö r s l a g**

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429)
om hyresreglering m. m.**

Härigenom förordnas, att 15 § lagen den 19 juni 1942 om hyresreglering m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

15 §.

Ordförande, ledamot eller suppleant i hyresnämnd må ej den vara som icke uppnått tjugutre års ålder, ej heller den som icke råder över sig och sitt gods. Den som — — — myndigheten godkännes.

—————
Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

7) **Förslag**

till

Lag

om ändrad lydelse av 46 § 2 mom. civilförsvarlagen

den 15 juli 1944 (nr 536).

Härigenom förordnas, att 46 § 2 mom. civilförsvarlagen den 15 juli 1944 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

46 §.

2 mom. Särskild civilförsvarsnämnd — — — vara kvinna.

Uppdraget att — — — avgångne återstått.

För varje — — — en ersättare.

Civilförsvarschef må ej vara ledamot eller ersättare i särskild civilförsvarsnämnd. Ledamot eller ersättare i dylik nämnd må ej heller vara

a) den som icke uppnått tjugutre års ålder;

b) den som icke råder över sig och sitt gods.

Ledamot eller — — — myndigheten godkännes.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

8) **Förslag**

till

Lag

angående ändrad lydelse av 12 § 1 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422)

om fattigvården.

Härigenom förordnas, att 12 § 1 mom.¹ lagen den 14 juni 1918 om fattigvården skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

12 §.

1 mom. Ledamöter och suppleanter i fattigvårdsstyrelsen utses bland inom fattigvårdssamhället bosatta svenska män och kvinnor, som fyllt tjugutre år.

Ledamot eller suppleant må ej den vara som icke råder över sig och sitt gods.

Hustru vare — — — är fråga.

Med hänsyn — — — samma styrelse.

Beträffande rätt — — — kommunallagarna stadgat.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

¹ Senaste lydelse se SFS 1931:178.

9) **Fö r s l a g**

till

L a g**om ändrad lydelse av 6 § 1 mom. barnavårdslagen den 6 juni 1924 (nr 361).**

Härigenom förordnas, att 6 § 1 mom.¹ barnavårdslagen den 6 juni 1924 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

6 §.

1 mom. De i 3 § 1 mom. d) omförmälda ledamöter i barnavårdsnämnden och suppleanter för dem utses bland inom kommunen bosatta svenska män och kvinnor, som fyllt tjugutre år.

Ledamot eller suppleant må ej den vara som icke råder över sig och sitt gods.

Hustru vare — — — är fråga.

Med hänsyn — — — samma nämnd.

Beträffande rätt — — — kommunen godkännes.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

10) **Fö r s l a g**

till

L a g**angående ändrad lydelse av 12 § 2 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170)
om polisväsendet i riket.**

Härigenom förordnas, att 12 § 2 mom. lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

12 §.

2. Poliskollegium skall — — — i sänder.

Till ordförande — — — särskilt stadgat.

För varje — — — ledamoten föreskrivits.

Poliskollegium är — — — än häradsrätt.

Polischef eller — — — i poliskollegium.

Ledamot eller suppleant i poliskollegium må ej heller den vara, som icke uppnått 23 års ålder eller icke råder över sig och sitt gods.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

¹ Senaste lydelse se SFS 1931:179.

11) **Förslag**

till

Förordning

**om ändrad lydelse av 25 § 1 mom. krigsfamiljebidragsförordningen
den 30 juni 1942 (nr 521).**

Häri genom förordnas, att 25 § 1 mom. krigsfamiljebidragsförordningen den 30 juni 1942 skall erhålla följande ändrade lydelse.

25 §.

1 mom. Ledamot eller suppleant i särskild familjebidragsnämnd må ej vara:

- a) den, som icke uppnått tjugutre års ålder;
- b) den, som icke råder över sig och sitt gods.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

12) **Förslag**

till

Förordning

**om ändrad lydelse av 2 § 4 mom. hälsovårdsstadgan
den 19 juni 1919 (nr 566).**

Häri genom förordnas, att 2 § 4 mom. hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

4 mom. Ledamot eller suppleant av hälsovårdsnämnd kan ej den vara som icke uppnått tjugutre års ålder, ej heller den som icke råder över sig och sitt gods.

Hustru vare ej på den grund att äldre giftermålsbalken är tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden obehörig att utöva uppdrag, varom nu är fråga.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

13) **F ö r s l a g**

till

Kungörelse**om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. byggnadsstadgan
den 20 november 1931 (nr 364).**

Härigenom förordnas, att 10 § 1 mom. byggnadsstadgan den 20 november 1931 skall erhålla följande ändrade lydelse.

10 §.

1 mom. Ledamot eller ersättare i byggnadsnämnd kan ej vara:

- a) den, som icke uppnått tjugutre års ålder;
- b) den, som icke råder över sig och sitt gods.

Denna kungörelse träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

Beträffande de skäl som anförts för förslagen får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Mossberg, har i propositionen anført bland annat följande:

»Sedan sådana ändringar numera genomförts i kommunallagarna, att valbarhetsåldern för de där reglerade förtroendeuppdragen nedsatts från 25 till 23 år, synes enahanda jämkning böra vidtagas beträffande sådana kommunala uppdrag, som reglerats i specialförfattningar och för vilka fortfarande gäller en valbarhetsålder på 25 år. I några fall skulle det rent av komma att te sig orimligt att för uppdrag av det senare slaget bibehålla den högre valbarhetsåldern. Krav på 25 års ålder för ledamotskap i hälsovårdsnämnd i stad lärer sålunda icke gärna kunna upprätthållas, sedan valbarhetsåldern till dylik nämnd på landet sänkts till 23 år. Icke heller kan det vara möjligt att för exempelvis ledamöterna i särskild civilförsvarsnämnd ha kvar fordran på 25 års ålder, sedan för drättselkammare och kommunalnämnd, vilka på sina håll fungera såsom civilförsvarsnämnd, införts lägre valbarhetsålder. Överhuvud taget synes den motivering som lämnats för ålderssänkningen beträffande de i kommunallagarna reglerade uppdragen med samma styrka tala för en motsvarande sänkning i fråga om de uppdrag som reglerats i specialförfattningar. Vid en genomgång av de särskilda fall, varom här är fråga, har ej heller beträffande något av dem framkommit bärande skäl som talar mot en dylik revision.

Det nu sagda har icke omedelbar tillämpning på sådana uppdrag vilkas innehavare väsentligen utöva rena domarefunktioner eller vilka eljest ha stark anknytning till rättsväsendet, exempelvis uppdragen såsom nämndeman, juryman, överförmyndare och god man. Härvidlag göra sig oneligen krav på en något högre ålder gällande med viss styrka. Emellertid synes även beträffande dessa uppdrag kunna övervägas, huruvida icke en jämkning av åldersvillkoret låter sig genomföra. Det slutliga bedömandet av denna fråga torde likväl böra vidare anstå.

Med hänsyn till det sagda förordar jag alltså att snarast möjligt en sänkning vidtages från 25 till 23 år av valbarhetsåldern för ordförande, ledamot eller suppleant (ersättare) i följande kommunala representationer, reglerade i författning tillkommen under riksdagens medverkan, nämligen fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd, kommunal nykterhetsnämnd, länsnykterhetsnämnd, hälsovårdsnämnd i stad, byggnadsnämnd, civilförsvarsnämnd, familjebidragsnämnd, poliskollegium, polisnämnd samt medlingsnämnd som avses i lagen om medling i hyrestvister och hyresnämnd.

Den åsyftade ålderssänkningen kan genomföras antingen genom att de olika författningar som reglera respektive uppdrag ändras eller genom att en särskild lag stiftas, innebärande ingrepp i samtliga avsedda lagar. Vad den senare utvägen beträffar må erinras om att 1941 års utskyldsstreckssakkunniga i en den 30 december 1943 avgiven promemoria (SOU 1944: 4) framlagt förslag till en lag, innebärande enhetliga allmänna valbarhets- och behörighetsregler för flertalet kommunala uppdrag. Nämnda lag skulle givetvis erhållit särskild betydelse för en enhetlig tillämpning av utskyldstrecket; berörda diskvalifikationsgrund är emellertid numera avskaffad. Beträffande de övriga allmänna valbarhetsvillkoren synes angelägenheten av enhetliga regler icke vara lika påfallande. Vad angår flera uppdrag, för vilka de nu gällande valbarhetsvillkoren äro lindrigare än de villkor som, därest den åsyftade enhetligheten skulle kunnat vinnas, bort upptagas i en för samtliga uppdrag gemensam särskild lag, synes skärpningen olämplig eller i varje fall icke av omständigheterna påkallad. Detta är icke minst förhållandet beträffande valbarhetsåldern för en del nämnder och styrelser, där sagda ålder nu är lägre än 23 år. På grund härav anser jag mig icke kunna förorda stiftandet av en särskild lag, som enhetligt reglerar vare sig samtliga allmänna valbarhetsvillkor eller enbart åldersvillkoret. Den av mig i det föregående ifrågasatta sänkningen av valbarhetsåldern synes i stället böra genomföras genom ändring av de olika specialförfattningarna.

I de kommunala organen ingå icke sällan såväl ledamöter, vilka valts av kommunens beslutande organ (stämma, fullmäktige etc.), som ledamöter, utsedda av statlig myndighet eller annat organ eller jämlikt vederbörande författningsbestämmelse självskrivna. I sådana fall, där det nu föreskrivna åldersvillkoret uppställts att gälla även i fråga om uppdrag hörande till den senare kategorien, bör givetvis ålderssänkningen beröra även dem.

Åldersgränsen torde i förevarande sammanhang böra sänkas från 25 till 23 år jämväl vad beträffar ledamotskap i expropriationsnämnd och virkesmättningsnämnd samt i arbetsrådet.»

Lagrådet, vars utlåtande inhämtats över de ovan under 1)—7) upptagna lagförslagen, har lämnat desamma utan erinran.

Utskottet. Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot de genom propositionen framlagda författningsförslagen och får därför hemställa,

A. att riksdagen måtte bifalla de genom propositionen framlagda förslagen till

1) lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation;

2) lag angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning;

3) lag om ändrad lydelse av 9 § alkoholistlagen den 12 juni 1931 (nr 233);

4) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 20 juni 1935 (nr 369) om virkesmätning;

5) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 22 juni 1939 (nr 366) om medling i hyrestvister;

6) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.;

7) lag om ändrad lydelse av 46 § 2 mom. civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536);

8) lag angående ändrad lydelse av 12 § 1 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården;

9) lag om ändrad lydelse av 6 § 1 mom. barnavårdslagen den 6 juni 1924 (nr 361);

10) lag angående ändrad lydelse av 12 § 2 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket; samt

11) förordning om ändrad lydelse av 25 § 1 mom. krigsfamiljebidragsförordningen den 30 juni 1942 (nr 521); ävensom

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen icke funnit anledning till erinran mot de vid propositionen fogade förslagen till

1) förordning om ändrad lydelse av 2 § 4 mom. hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566); och

2) kungörelse om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364).

Stockholm den 6 november 1945.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Holmbäck, Linder, Forslund, Löfvander, Olof Carlsson, Björkman* och *Carl Eric Ericsson*;

från andra kammaren: herr *Olovson* i Västerås, fröken *Andersson*, herrar *Hellbacken, Ryberg, Hermansson, Holm, Larsson* i Östersund och *Johnsson* i Stockholm.
